

TARBIJAVAIIDLUSTE KOMISJONI OTSUS

Asja number 19-1/24-03322
Otsuse kuupäev 05.07.2024
Komisjoni koosseis Aase Sammelselg

Tarbija
Kaupleja AS SEB Pank (10004252)

Tarbija nõue Lepingu ülesütlemise tühisuse tuvastamine ja lepingu täitmise jätkamine.

Resolutsioon:

Komisjon otsustas:

1. jätta avaldus rahuldamata.

Kui pooled komisjoni otsusega ei nõustu ja seda ei järgi, on neil õigus pöörduda sama vaidluse läbivaatamiseks maakohtusse.

Asjaolud:

Tarbija sõlmis 16.septembril 1996 AS-ga Tallinna Pank (ühinenud AS-ga SEB Pank) tüüptingimustel arvelduslepingu nr 11-9332, mille täitmiseks avas pank tarbijale maksekonto EE85101002206007xxxx. Maksevahendina anti tarbijale välja deebetkaart ning sõlmiti kiirteavitamise leping ning internetipanga leping.

27.oktoobril 2023 edastas pank tarbijale arvelduslepingu ja sellega seotud lepingute ülesütlemise (lõpetamise) teate, milles teatati, et lepingud lõppevad 27.detsembrist 2023 ja samaaegselt suletakse lepingu täitmiseks avatud maksekonto. Teate kohaselt on lepingu ülesütlemise põhjuseks kliendil Eestiga piisava seotuse puudumine (arvelduslepingu tingimuste punkt 78.2 ja panga üldtingimuste punkt 118).

Tarbija esitas 16.detsembril 2023 pangale taotluse lepingu lõpetamise otsus üle vaadata ja jätkata lepingu täitmist. Maksekontot on tal vaja Eestis asuva kinnisvara (korter) haldamiseks, sh teenuse osutajatele maksete tasumiseks. Konto sulgemise korral ei ole tal võimalik oma kohustusi täita, kuna ükski Eesti Pank ei võta vastu Venemaalt laekuvaid makseid.

20.detsembril 2023 teatas pank tarbijale, et jääb lepingu lõpetamise tahteavalduse juurde.

Tarbija väidab, et tal ei ole olnud võimalik 27.detsembrist 2023 enam internetipanka siseneda, millest ta järeldab, et pank sulges konto.

Tarbija on seisukohal, et pank on arvelduslepingu ülesütlemisega rikkunud seadust. Ta on rohkem kui 25 aastat olnud lojaalne klient. Kui analüüsida tema kontolt tehtud makseid on ilmne, et tal on seos Eestiga. Elamisloa puudumine ei ole panga poolt viidatud üldtingimuste järgi lepingu ülesütlemise aluseks; sellest järeldeb, et pank on lepingu ülesütlemisel läinud vastuollu enda kehtestatud tingimustega, seadusega ja hea usu põhimõttega. Pank on teadnud elamisloa puudumisest aastaid; see asjaolu ei saanud olla lepingu ülesütlemise aluseks VÕS § 196 lg 3 järgi, kuna asjaolust teadasaamisest mõistlik aeg oli ammu möödunud. Arveldusleping on olemuselt tähtajatu käsundusleping, mille võib üles öelda vaid siis, kui käsundi esemeks olevat teenust on käsundiandjal võimalik saada muul viisil.

Tarbija palub tunnistada lepingu ülesütlemine seadusvastaseks ja kohustada panku jätkama maksekonto pidamise teenuse osutamist.

Kaupleja seisukoht:

Kaupleja väidab, et on lepingu lõpetanud seadusest ja lepingust tuleneval alusel, kuna tarbijal puudus Eestis elamisõigus; arvestades mõlema poole õigustatud huve, ei saanud lepingu täitmise jätkamist eeldada.

Pangal ei ole absoluutset (eranditeta) kohustust pakkuda makseteenust. VÕS § 710' lg1 järgi on krediitiasutusel õigus ja vabadus määrata, millistele tunnustele vastavatele klientidele ta makseteenust pakub; pangal on õigus keelduda makseteenuse osutamisest klientidele, kes ei vasta panga poolt kehtestatud üldtingimustele.

Kaupleja on kehtestanud riskipoliitika ja määratlenud, et kliendiga lepingulise suhte loomisel oluline, et kliendil on õiguslik alus Eestis või Euroopa Liidus elamiseks. Tarbijal selline õigus puudub. Eestis tegutseval krediitiasutusel ei ole kohustust pakkuda põhimakseteenuseid isikutele, kellel puudub Euroopa Liidus elamise õigus.

Lähtudes finantssüsteemis rahapesu ja terrorismi rahastamise riskide suurenemisest kehtestas kaupleja 1.septembrist 2022 riskipoliitika, mille järgi ei paku kaupleja makseteenuseid isikutele, kelle ainsaks seoseks Eestiga on Eestis kinnisvara olemasolu. Lepingu ülesütlemine samal alusel on lubatav ka olukorras, kus konto avamisel oli kliendil seos Eestiga piisav. Tarbijal on võimalus kasutada kinnisvara haldamiseks teiste isikute teenuseid.

Komisjoni põhjendus:

Komisjon lahendab vaidluse poolte esitatud ja sekretariaadi kogutud teabe ja tõendite alusel (TKS § 51 lg 1).

Võlaõigusseaduse (VÕS) § 3 p 1 järgi tekib võlasuhe muu hulgas lepingust. VÕS § 8 lg 1 ja § 9 järgi võtavad lepingupooled teineteise suhtes kokkulepitud sisuga kohustusi. Poolte selgituste järgi on kõnealusel õigussuhtel finantsteenuse iseloom.

Krediitiasutuste seaduse § 1 lg 1 ja § 6 lg 1 p 4 järgi on krediitiasutusel õigus teiste finantsteenuste hulgas osutada makseteenuseid makseasutuste ja e-raha asutuste seaduse

tähenduses. Pooled ei vaidle selles, et kliendisuhe on tekkinud 1996. aastal makseteenuse lepingu sõlmimisega. Vaidlus on selles, kas kaupleja oli õigustatud 27.oktoobril 2023 makseteenuse lepingu üles ütlema või mitte.

Makseteenuse leping on reguleeritud VÕS 40. peatüki 2. jaos sisalduvate sätetega. VÕS § 709 järgi kohustub seaduse kohaselt makseteenuse pakkumise õigust omav käsundisaaja (edaspidi – makseteenuse pakkuja või kaupleja) tegema käsundiandja (edaspidi – maksja või tarbija) korraldusel makseasutuste ja e-raha asutuste seaduses nimetatud maksetehinguid, makseteenuse pakkuja klient aga maksma selle eest tasu. Makseteenuse lepingu võib sõlmida ühekordse makseteenuse osutamiseks või maksekonto avamise kohustusega (§ 709 lg 3), mida peetakse makseteenuse kliendi nimel maksetehingute täitmiseks.

Komisjon selgitab tarbijale, et makseteenuse lepingust tekkivale õigussuhtele kohaldatakse ka rahapesu ja terrorismi rahastamise tõkestamise seaduse (RahaPTS) sätteid. Krediidiasutus on kohustatud korraldama oma majandustegevust viisil, mis võimaldab tuvastada, hinnata ja analüüsida võimalikke rahapesu ja terrorismi rahastamisega kaasnevaid riske (sh klientidega ja riikidega seonduv risk). Riskiisu määratlemine on krediidiasutuse pädevuses ja lähtuvalt sellest tuleb riskide juhtimisel võimaliku riski realiseerumise ennetamiseks rakendada seaduses ettenähtud hooldusmeetmeid.

RahaPTS § 10 järgi on riskiisu kohustatud isiku riskide taseme ja riskide tüüpide kogum, mida ta on valmis oma tegevuse käigus võtma oma majandustegevuse ja strateegiliste eesmärkide elluviimise nimel ja mille kinnitab kohustatud isiku kõrgem juhtkond kirjalikus vormis. Kohustatud isik peab määrama vähemalt selle, millistele tunnustele vastavate isikutega ta soovib ärisuhteid vältida; samuti selle, kas ärisuhteid kavatsetakse luua Euroopa Majanduspiirkonna välisest riigist pärit isikutega.

Komisjon nõustub kauplejaga selles, et riskiisuga seonduvaid tingimusi tuleb järgida mitte üksnes lepingu sõlmimisel, vaid ka juba sõlmitud lepingu täitmisel. Kui kliendiga sõlmitud kehtvuslepingu täitmise ajal tekib olukord, kus kliendiga seotud risk ületab panga riiskiisu, on krediidiasutus õigustatud kliendisuhte lõpetama, ja juhul, kui kliendil on seaduses ettenähtud tingimustel õigus nõuda krediidiasutuselt põhimakseteenuse osutamist.

Eelnevast tulenevalt on komisjoni pädevuses kontrollida ja hinnata üksnes seda, kas tarbijal on õigus lepingu täitmise jätkamisele põhimakseteenuse osutamiseks. Kui tarbija seaduses ettenähtud isikute ringi ei kuulu, on krediidiasutus õigustatud otsustama, kas tarbija kliendiprofiil vastab kaupleja poolt väljatöötatud riskiisule või mitte.

VÕS § 710' lg 2 järgi on krediidiasutus kohustatud osutama põhimakseteenust Euroopa Liidus seaduslikul alusel elavale tarbijale, lähtudes seejuures eeldusest, et isik ja tema taotletavad lepingutingimused vastavad seaduses sätestatule ja makseteenuse osutaja poolt kehtestatud üldtingimustele ja teenuse tüüptingimustele. Krediidiasutus ei tohi keelduda põhimakseteenuse lepingu sõlmimisest Eestis kehtivat elamisluba või elamisõigust omava välismaalasega, samuti rahvusvahelise kaitse taotlejaga rahvusvahelise kaitse andmise seaduse tähenduses, tarbija kodakondsuse või elukoha tõttu (lg 3).

Pooled ei vaidle selles, et tarbija ei ela Eestis, ega ka Euroopa Liidus ning tarbijal puudub Eestis elamisõigus. Tarbija ei ole tõendanud, et ta oleks taotlenud Eestis rahvusvahelist kaitset. Seega ei

ole tarbijal õigust nõuda kauplejalt põhimakseteenuse osutamist.

Tarbija heidab kauplejale ette hea usu põhimõtte rikkumist, so tema diskrimineerimist lähtudes alalisest elukohast ja kodakondsusest (tarbija väljendusel - passist). Komisjon tarbijaga ei nõustu.

Kaupleja on tüüptingimustes välja toonud kliendisuhtega seonduva riskipoliitika alused, so tingimused, mille olemasolul kliendisuhet ei looda või lõpetatakse juba sõlmitud lepingu täitmine (vt üldtingimuste p-d 46-49 ja p-d 116-118). Muu hulgas on selliseks aluseks kaupleja poolt tarbijale selgitatu, so Eestiga piisava seose puudumine. Kaupleja on lepingu ülesütlemise teates esile toonud, et lõpetab tarbijaga kliendisuhte põhjusel, et tarbijal ei ole Eestis elamisõigust. Komisjonile ei ole teada, et kaupleja oleks tarbijat kohelnud teisiti kui teisi isikuid, kellel puudub Eestis elamisõigus.

Komisjonile esitatud tõendite järgi ei ole kaupleja kaldunud kõrvale isikute võrdse kohtlemise põhimõttest, so ei ole tarbijasuhte lõpetamisel lähtunud tarbija rahvusest (etnilisest kuuluvusest), rassist, nahavärvusest, usutunnistusest või veendumustest, vanusest, puudest või seksuaalsest sättumusest (VõrdKS § 1 lg 1 ja § 3). Riskipoliitikas võetakse muu hulgas arvesse ka riigiga seonduvad riskid; rahvusvaheliste sanktsioonide olemasolu on kõrgendatud riigiriski näitajaks. Seega ei pank lähtuda üksnes kliendi lojaalsusest.

Komisjon ei jaga tarbija arusaama selles, et lepingu ülesütlemise õigus lõppes üldtingimuste muutmisest mõistliku aja möödumise tõttu. Kaupleja ei öelnud lepingut üles VÕS § 196 1. lõikes ettenähtud alustel (erakorraline ülesütlemine etteteatamise tähtaega järgimata), vaid lepingus ettenähtud alusel. VÕS § 720 järgi võib makseteenuse pakkuja makseteenuse lepingu üles öelda juhul, kui leping on tähtajatu ja pooled on lepingu ülesütlemise õiguses kokku leppinud. Ülesütlemisest etteteatamise tähtaeg ei tohi olla lühem kui kaks kuud. Kõnealusel juhul sisaldub lepingu ülesütlemise õigus lepingu osaks olevates üldtingimustes. Kaupleja on järginud ülesütlemisel seadusest tulenevat etteteatamise tähtaega.

Eelnevat kokku võttes leiab komisjon, et kaupleja ei ole tarbijat diskrimineerinud ega rikkunud võrdse kohtlemise seadusega ega ka teiste seadustega kaitstud põhimõtteid; makseteenuse lepingu ülesütlemine on toimunud krediidasutuse kaalutlusotsuse raames ning oli õiguspärane. Kaupleja hinnangul ei vasta tarbija profiil panga riskiisule, mistõttu otsustati kliendisuhe lõpetada.

Komisjon selgitab tarbijale, et lepingu ülesütlemine on ühepoolne kujundusõigus, mis hakkab kehtima teisele poolele teatavaks tegemisest ega vaja kehtima hakkamiseks teise poole nõustumust. Vaidlust ei ole selles, et tarbija on lepingu ülesütlemise teate kätte saanud; seega on makseteenuse leping teates märgitud ajast lõppenud.

Lepingu lõppemine vabastab lepingu pooled lepingu täitmise kohustusest. Seega ei ole tarbija nõue lepingu täitmise jätkamises põhjendatud ja tuleb jätta rahuldamata. Tarbijal on õigus tutvuda Eestis makseteenust osutavate makseteenuste pakkujate tingimustega ning taotleda sobivuse korral maksekonto avamiseks lepingu sõlmimist. Kliendisuhte lõpetamine ei piira tarbija õigusi otsustada talle kuuluva omandi saatuse üle.

TKS § 60 lg 2 järgi kui pooled komisjoni otsusega ei nõustu ja seda ei järgi võivad nad pöörduda sama vaidluse läbivaatamiseks maakohtusse.

Aase Sammelselg

/allkirjastatud digitaalselt/